

порушення роботодавцем прав найманих працівників, зміна трудових мотивацій населення у бік прагнення самостійності в роботі, недосконалість та незрозумілість нормативно-правової бази, яка регулює ринок праці та зайнятості; нерегульована трудова міграція населення, безвідповідальність і безкарність контролюючих органів.

Регулювання неформальної зайнятості, на нашу думку, потребує першочергової уваги, насамперед, реформуванню відносин у сфері формальної зайнятості. Необхідно активізувати процеси інституалізації зайнятості, підвищувати стабільність і привабливість сектору формальної зайнятості, посилити відповідальність суб'єктів економічної діяльності за дотримання норм законодавства, проводити проактивну політику ринку праці, спрямовану на стимулювання потреби роботодавців в робочій силі та збільшення пропозиції праці у секторі формальної економіки.

Література

1. Розвиток соціально-трудової сфери України: теорія, практика, перспективи: кол. монографія / за ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, к.е.н. В.В. Близнюк; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – К., 2016. – 326 с.
2. Економічна активність населення України 2015: Стат. збірник / Державна служба статистики України, Київ, 2016. – 201 с.

Семикіна М. В., докт. екон. наук, професор
Волчкова Г. К., канд. екон. наук, викладач
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ПОТРЕБА У СОЦІАЛЬНОМУ КАПІТАЛІ НОВОЇ ЯКОСТІ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ РЕГІОНУ

Розвиток економіки та підприємництва, як відомо, має багато вимірів і неоднозначних наслідків для людства – позитивних і негативних. Проте у XXI ст. інтенсифікацію економічного розвитку і суспільний прогрес не може не супроводжувати прояв колективної відповідальності та згуртованих зусиль за підтримання екологічної безпеки, збереження та відновлення екологічного капіталу як окремих територій, так і планети загалом.

В Україні майже кожен регіон сьогодні має різноманітні екологічні проблеми, вирішення яких потребують згуртованих зусиль громадянського суспільства. На прикладі Кіровоградської області у цьому легко переконатися. Тут викликають тривогу науковців передусім такі проблеми:

- щорічне збільшення обсягів відходів, що накопичуються у спеціально відведених місцях та відсутність сучасної системи переробки твердих побутових відходів, яка пояснюється нестачею коштів на будівництво сучасних сміттєпереробних комплексів;
- критичний технічний стан переважної більшості каналізаційних очисних споруд, а також недостатня потужність пристроїв очищення шахтних вод, які має Інгульська шахта ДП «СхідГЗК», що призводить до скидання забруднених вод у природні водні об'єкти;

– невирішеність на законодавчому рівні питань передачі місцевим державним адміністраціям повноважень у сфері розвитку природно-заповідного фонду [1, с. 132–138].

Для Кіровоградської області становить екологічну небезпеку господарська діяльність ПАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат», яка здійснюється на території Петрівського району області (добування залізної руди кар'єрним способом). На її частку припадає понад 90% відходів, що утворюються в області. Їх переробка та утилізація залишається вкрай малою: рівень утилізації відходів порівняно з 2013 р. (48,6%) має тенденцію до зниження і у 2015 р. він склав 33%, в той час як Стратегією розвитку Кіровоградської області на період до 2020 р. передбачено поступове збільшення цього показника до 71,9% у 2016 р. та до 85,4% у 2020 р. (рис. 1).

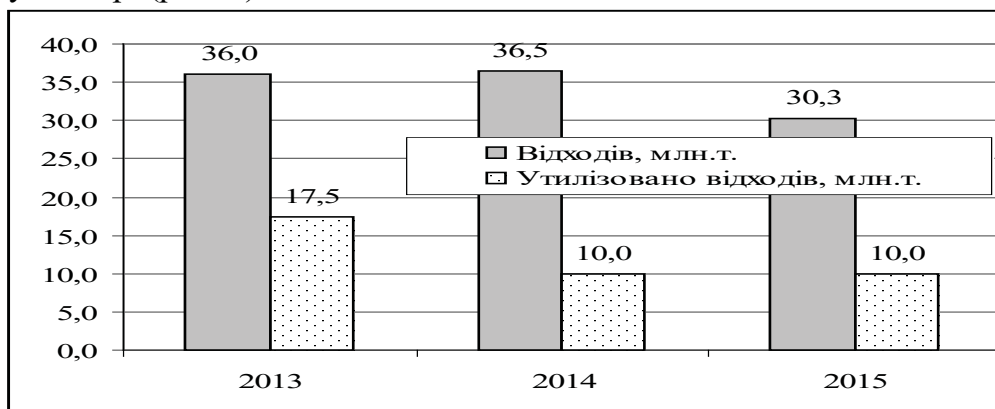

Рис. 1. Утворені та утилізовані відходи ПАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» у 2013-2015 рр. (млн. т)*

*Побудовано авторами за джерелом [1, с. 132–138]

Окремою проблемою для Кіровоградської області є проблема екологічних наслідків видобутку урану для природи регіону та його населення. На окремих етапах передвиборчої боротьби у 2004 році ці питання вперше озвучили перші особи держави, проте далі обіцянок компенсацій населенню справа не зрушилася. Аналіз медико-демографічної статистики засвідчує надмірну смертність населення Кіровоградської області порівняно із середньоукраїнськими показниками. Лише у 2015 р. смертність з причин новоутворень в Кіровоградській області була на 10,5% вище, ніж в середньому по Україні (рис. 2).

Рис. 2. Показники смертності від новоутворень в Кіровоградській області і в Україні (на 10 тис. населення)*

*Побудовано авторами за джерелами [2–5]

Життєво необхідною для Кіровоградської області є фінансування та реалізація програми «УРАН», яка б дозволила забезпечити створення повноцінного життєвого середовища для сучасного і наступних поколінь. Проте, як засвідчують результати нашого дослідження, крім обмеженості фінансових ресурсів, суттєво заважає розв'язанню цієї проблеми низка причин:

- інформаційний «вакуум» щодо питання наслідків видобутку урану для населення області;
- традиційна звичка влади замовчувати гостроту екологічних проблем;
- незрілість соціальної та екологічної відповідальності населення, соціальних партнерів, дефіцит згуртованості громад в питаннях екологічної безпеки (сподівання на те, що це має робити хтось інший);
- нестача соціального капіталу, зокрема довіри населення до влади у питаннях екологічної безпеки й одночасно зневіра у можливості громад щодо вирішення екологічних проблем.

Практика показує обмеженість прояву активності громад у питаннях розгортання екологічної та медико-демографічної кризи як у Кіровоградському, так і в інших регіонах України. Українське суспільство вже заплатило високу ціну за тривалий інформаційний «вакуум» – Чорнобильську катастрофу. Проте, переважна більшість українців ще глибоко не усвідомлює можливі наслідки для себе екологічної небезпеки. Це засвідчують результати опитування Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. На запитання «Як би Ви визначили екологічну ситуацію у вашому місті (селі)?» лише 25% опитаних визнали її несприятливою, 13% назвали благополучною, 55% – загалом нормальною [6]. Разом із тим, дані дослідження, проведеного у березні 2015 р. дослідницькою компанією «TNS в Україні» на замовлення Асоціації зелених України, свідчать про те, що близько 87% українців визнають екологічні питання вкрай важливими, 95,5% опитаних в різних регіонах згодні з тим, що екологічні питання повинні обговорюватися і прийматися з обов'язковою участю громадянського суспільства. Іншими словами, експерти приходять до висновку, що сформувався певний суспільний запит на охорону навколишнього середовища за активної участі всіх громадян країни [7].

З нашої точки зору, подолання інформаційного вакууму в питаннях екологічної безпеки, формування екологічно відповідальної поведінки соціальних партнерів (реальної, а не декларованої) потребує додаткового наукового осмислення в контексті взаємодії екологічного та соціального капіталів.

В результаті обробки даних світової статистики [8] щодо впливу різних видів капіталу – фізичного, людського, соціального та екологічного на національний капітал та проведення регресійного аналізу, нами виведено залежність екологічного капіталу (ПЕК) від приведених значень соціального капіталу (ПСК):

$$\text{ПЕК} = -0,0043 \cdot \text{ПСК} + 0,9441 \quad (1),$$

тобто, за нашими оцінками, отримано дещо несподіваний результат: збільшення соціального капіталу у глобальному вимірі призводить до зменшення екологічного капіталу.

Пояснення такої залежності бачимо в тому, що сьогодні соціальний капітал (соціальні зв'язки, довіра, що об'єднують людей у спільній виробничій діяльності) [9] поки спрацьовує переважно заради економічних інтересів підприємців, що часто межує з ігноруванням інтересів екологічних. Зрозуміло, що

означена тенденція є небезпечною і потребує зламу. Незалежно від рівня розгляду проблеми (регіонального або глобального) настав час зрозуміти, що екологічний капітал стає все більш залежним від здатності людей бути відповідальними та згуртованими у питаннях екологічної безпеки. У цьому сенсі виникає нагальна потреба формування соціального капіталу нової, прогресивної якості, який би спрацьовував на відновлення природних ресурсів, збереження та накопичення екологічного капіталу, запобігання небезпечних екологічних наслідків.

Література

1. Екологічний паспорт Кіровоградської області. – Кіровоградська ОДА. – 138 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/kirovogradska>
2. Статистичний щорічник України за 2013 рік / [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2014. – 534 с.
3. Статистичний щорічник України за 2012 рік / [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2013. – 552 с.
4. Статистичний щорічник України за 2014 рік: Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.org>.
5. Статистичний щорічник Кіровоградської області за 2015 рік / [за ред. Л.Б. Дівель]. – Кропивницький, 2016. – 488 с.
6. Ставлення населення до питань охорони довкілля / Опитування Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. – Режим доступу : <http://dif.org.ua/article/stavlennya-naselennya-do-pitan-okhoroni-dovkillya>.
7. Опитування TNS в Україні. – Режим доступу : <http://ecology.unian.ua/naturalresources/1062865-perevajnu-bilshist-ukrajintsiv-turbue-ekologichna-situatsiya-v-krajini-opituvannya.html>.
8. Бушуев В.В., Голубев В.С., Орлов И.Б. Введение в системную теорию капитала / В.В. Бушуев, В.С. Голубев, И.Б. Орлов. – М.: ЛЕНАНД, 2013. – 176 с.
9. Semykina M.V., Volchkova G.K., Belyak T.A. Corporate culture's development as a prerequisite for the accumulation of social capital / M.V.Semykina, G.K.Volchkova, T.A.Belyak // Economics and Management: Challenges and Perspectives: Collection of scientific articles. – «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2015. – P. 98–103.

Стадник В.В., докт. екон. наук, професор
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ І ЗАВДАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ГЕТЕРОГЕННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Згідно теорії фірми, будь-яка організація є сукупністю об'єднаних взаємовигідним співробітництвом учасників, які узгоджують свої дії за допомогою системи контрактів. Це формує мотиваційну основу для спільної діяльності, встановлює певну залежність учасників робочих груп від результатів діяльності кожного з них, де відмінність у позиціях (гетерогенність мотиваційних переваг) відходить на задній план. Коли між людьми встановлені ефективні організаційні відносини, така залежність набуває стійкого характеру, що дає змогу працівникам оперативно реагувати на будь-яку робочу ситуацію,